

RAQAMLI MEDIA MATNLARINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI VA ULARNING JAMIYATDAGI TA'SIRI

Umida Maxmudova O'ral qizi

PhD, Dotsent, Axborot texnologiyalari va menejment universiteti

Emazarova Gulnoza Turayevna

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti magistranti,

Qarshi tuman 30-maktab Ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqola raqamli media matnlarining lingvistik xususiyatlari va ularning jamiyatdagi ta'sirini o'rganishga bag'ishlangan. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi bilan, media matnlarining tuzilishi va ularning jamiyatga ta'siri sezilarli darajada o'zgargan. Maqolada raqamli media matnlarining lingvistik xususiyatlari, ularning kommunikatsion funksiyalari, o'ziga xos leksik va stilistik xususiyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli media matnlarining jamiyatdagi ijtimoiy, siyosiy va madaniy ta'sirlari ko'rib chiqiladi. Internet platformalarida tarqatilayotgan matnlarning tilshunoslik nuqtai nazaridan o'rganilishi, yangi kommunikatsiya shakllarini va axborot almashish jarayonlarini tushunishga yordam beradi. Maqolada raqamli media matnlarining jamiyatdagi kommunikatsiya tizimiga qo'shgan hissasi va ularning ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: raqamli media, lingvistika, tilshunoslik, kommunikatsiya, ijtimoiy ta'sir, siyosiy ta'sir, madaniyat, axborot, internet, media matnlar.

Annotation. This article is dedicated to the study of the linguistic characteristics of digital media texts and their impact on society. With the development of digital technologies, the structure of media texts and their influence on society have changed significantly. The article analyzes the linguistic features of digital media texts, their communicative functions, and their distinctive lexical and stylistic features. Furthermore, the social, political, and cultural impacts of digital media texts on society are discussed. The study of texts distributed on internet platforms from a linguistic perspective helps to understand new forms of communication and the processes of information exchange. The article also analyzes the contribution of digital media texts to the communication system in society and their significance.

Keywords: digital media, linguistics, language studies, communication, social impact, political impact, culture, information, internet, media texts.

Аннотация. Настоящая статья посвящена изучению лингвистических характеристик цифровых медиа текстов и их воздействия на общество. С развитием цифровых технологий структура медиа текстов и их влияние на общество значительно изменились. В статье анализируются лингвистические особенности цифровых медиа текстов, их коммуникативные функции, а также их уникальные лексические и стилистические характеристики. Кроме того,

рассматриваются социальные, политические и культурные воздействия цифровых медиа текстов на общество. Изучение текстов, распространяемых на интернет-платформах, с точки зрения языкознания помогает понять новые формы коммуникации и процессы обмена информацией. В статье также анализируется вклад цифровых медиа текстов в коммуникационную систему общества и их значение.

Ключевые слова: *цифровые медиа, лингвистика, языкознание, коммуникация, социальное воздействие, политическое воздействие, культура, информация, интернет, медиа тексты.*

Kirish. Zamonaviy axborot makonida raqamli media matnlarining roli kundankunga ortib bormoqda. Internet va raqamli texnologiyalarni rivojlanishi bilan, kommunikatsiyaning yangi shakllari paydo bo'ldi. Bu o'zgarishlar, o'z navbatida, matnlar va ularning tilshunoslik xususiyatlarini ham yangilamoqda. Raqamli media matnlarining lingvistik xususiyatlari o'ziga xos bo'lib, ularning jamiyatdagi ta'siri ham muhim masaladir. Maqolaning maqsadi raqamli media matnlarining lingvistik xususiyatlarini tahlil qilish, ular orqali jamiyatga ta'sir ko'rsatish mexanizmlarini aniqlashdir. Shuningdek, matnlar o'rtasidagi stilistik, grammatika va kontekstual o'zgarishlarni ko'rib chiqish muhimdir [1]. Raqamli media matnlarining tashkiliy tuzilishi, an'anaviy matn tuzilishidan farq qiladi. Ularning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- Multimedia elementlari: Raqamli media matnlarida ko'pincha grafikalar, videolar, interaktiv elementlar, audio fayllar va boshqalar mavjud bo'ladi. Bu elementlar matnni to'ldirib, uni ko'proq jozibali va samarali qiladi.
- Qisqa va samarali matnlar: Internet foydalanuvchilari, odatda, tezkor axborot olishni xohlaydilar. Shu sababli, raqamli media matnlari qisqa, aniq va tushunarli bo'lishi kerak. Bu xususiyat ularni gazetalar yoki jurnallardagi an'anaviy matnlardan farqlantiradi.
- Interaktivlik: Raqamli media matnlari foydalanuvchi bilan o'zaro aloqada bo'lishi mumkin. Kommentariyalar, like/ dislike tizimi, repostlar va boshqa interaktiv vositalar matnlarni yanada jonli qiladi.

Raqamli media matnlarida leksik imkoniyatlar kengaygan, chunki ular tezkor va keng auditoriya uchun mo'ljallangan. So'zlar va iboralar ko'pincha qisqartiriladi, shuningdek, internet slengi va yangi so'zlar ko'plab matnlarda uchraydi. O'quvchilarni tezda qamrab olish maqsadida, raqamli media matnlarining tilida oddiy va sodda uslub ishlatiladi. Maqsad, ko'proq odamlarni jalb qilish va ularga murakkab ilmiy yoki rasmiy tilni taklif etmaslikdir. Internet va ijtimoiy tarmoqlar yordamida foydalanuvchilar o'rtasida yangi terminlar, jargonlar va slenglar paydo bo'lgan. Bu o'zgarishlar matnlarning lingvistik tuzilishiga sezilarli darajada ta'sir qiladi. Raqamli media matnlarida ba'zan so'zlar yoki iboralar ko'p marta takrorlanadi. Bu esa matnni

o'quvchi uchun yaxshiroq esda qolarli qilishga yordam beradi. Raqamli media matnlarining jamiyatdagi ta'siri ko'p jihatdan ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy sohalarda o'zgarishlarga olib keladi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqatilayotgan axborotlar jamiyatda yangi fikrlar, qadriyatlar va ijtimoiy xatti-harakatlarni shakllantiradi. Shuningdek, bu platformalar axborot tarqatishning yangi usullarini yaratmoqda, bu esa an'anaviy ommaviy axborot vositalarini o'zgartiradi. Siyosiy partiyalar va davlat organlari raqamli media orqali o'z fikrlarini va qarorlarini ommaga yetkazishadi [2]. Bu raqamli matnlar siyosiy nutqlarni, yondashuvlarni va ilg'or g'oyalarni tarqatishda samarali vosita bo'ladi. Raqamli media matnlarining lingvistik xususiyatlari va ularning jamiyatdagi ta'siri bugungi kunda muhim ilmiy va ijtimoiy masalalardan biriga aylangan. Bu matnlarning tilshunoslik jihatidan tahlil qilinishi va jamiyatga bo'lgan ta'sirining o'rganilishi raqamli kommunikatsiya va ijtimoiy o'zgarishlarni tushunishga yordam beradi. Shuningdek, raqamli media matnlarining ijtimoiy va siyosiy vaziyatlarni shakllantirishdagi roli ham muhimdir, bu esa bizning jamiyatimizdagi yangi axborot makonini yanada chuqurroq o'rganishga yordam beradi.

Adabiyotlar tahlili. Raqamli media matnlarining lingvistik xususiyatlari va ularning jamiyatdagi ta'sirini o'rganish hozirgi kunda dolzarb masala bo'lib, bu sohada bir qator ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Ushbu tahlil, raqamli media matnlarining xususiyatlarini va ularning ijtimoiy, siyosiy va madaniy ta'sirlarini o'rganishga bag'ishlangan mavjud ilmiy adabiyotlarni o'rganishga qaratilgan. Raqamli media o'zining xususiyatlari bilan jamiyatda katta ta'sir o'tkazayotgan ommaviy kommunikatsiya vositasiga aylangan. Media matnlarining tuzilishi va lingvistik tahlili jamiyatdagi axborot almashish jarayonlarini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, veb-sahifalar va boshqa raqamli platformalarda tarqatilayotgan matnlar, an'anaviy ommaviy axborot vositalaridan farq qiladi, chunki ular juda tez-tez yangilanib, interaktiv va multimedia xususiyatlariga ega. Adabiyotlar tahlilida, Giddens va boshqalar (2017) o'zining *Introduction to Sociology* nomli asarida, zamonaviy jamiyatdagi kommunikatsiyaning raqamli vositalar orqali amalga oshirilishini ta'kidlagan. Raqamli media matnlarining lingvistik tahlili, ularning tezkorligi, qisqalik va interaktivligi bilan bog'liq ravishda ahamiyatga ega. Bu matnlarning stilistik va semantik xususiyatlari, jumladan, leksik diversifikatsiya va yozish uslubi, raqamli kommunikatsiyaning asosiy omillaridan hisoblanadi [3].

Raqamli media matnlarining lingvistik tahlili ko'plab tadqiqotlarga asoslanadi. Jumladan, Alimov va Ismailov (2020) o'zlarining *Digital Communication and Media: A New Era of Interaction* nomli asarida, raqamli media matnlarining tilshunoslik jihatlarini yoritadilar. Ular, raqamli platformalarda tarqatilayotgan matnlarning leksik diversifikatsiya, soddalik va jargonlarni o'z ichiga olishini ta'kidlaydilar. Raqamli media matnlarida tez-tez yangi so'zlar va slenglar paydo bo'ladi. Internet

tarmoqlaridagi foydalanuvchilar o'rtasida o'zaro kommunikatsiya jarayonida, an'anaviy so'zlar va iboralarga qo'shimcha ravishda, yangi atamalar va izohlar paydo bo'ladi. Djuric va Petrovic (2019) o'z asarlarida raqamli media matnlaridagi "kreativ" yondashuvni o'rganadilar. Ular, raqamli platformalarda tarqatilayotgan matnlarda eng ko'p uchraydigan xususiyatni – kreativlikni ajratib ko'rsatadilar. Internetda matn yaratishda, foydalanuvchilar yaratgan yangi iboralarning keng tarqalishi, ularning ma'naviy va madaniy xususiyatlarini shakllantiradi. Yangi so'zlar, iboralar va hatto grammatik shakllar internet madaniyatining ajralmas qismiga aylanadi [4,5].

Raqamli media matnlarining jamiyatga ta'siri haqida ko'plab ilmiy tadqiqotlar mavjud. Ivankov (2021) *The Role of Digital Media in Shaping Public Opinion* nomli tadqiqotida, raqamli media matnlarining jamiyatda yangi axborot tizimini shakllantirishi va fuqarolarni siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy masalalar bo'yicha xabardor qilishdagi o'rnini tahlil qiladi. Internet platformalari orqali tarqatilayotgan matnlar, foydalanuvchilarning fikrini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Raqamli media matnlarining ta'siri siyosiy va ijtimoiy tizimlarda ham sezilarli darajada bo'lib, ular ommaviy fikrni, axborot tarqatishni va jamiyatdagi qadriyatlarni shakllantiradi. Kolesnikov va Orlov (2018) *Linguistic Aspects of Modern Digital Media* asarida, raqamli media matnlarining jamiyatdagi ijtimoiy va siyosiy ta'sirini o'rganadilar. Ular, ayniqsa, matnlarning qanday qilib jamoatchilik fikrini o'zgartirishi va siyosiy qarorlarni qabul qilish jarayonlariga qanday ta'sir o'tkazishini ta'kidlaydilar. Raqamli media orqali tarqatilayotgan matnlar fuqarolarni ijtimoiy faollik va siyosiy ishtirokchilikka undaydi [6, 7].

Raqamli media matnlarining jamiyatdagi ta'sirini o'rganishda madaniyatning roli ham alohida ahamiyatga ega. Kolesnikov va Orlovning (2018) tahlilida raqamli matnlar madaniyatni tarqatishda yangi shakllar yaratadi. Internetda tarqatilayotgan matnlar, madaniy qadriyatlarni o'zgartirishga va yangi madaniy tendensiyalarni yaratishga yordam beradi. Raqamli media matnlarining ta'siri orqali, ko'plab madaniy amaliyotlar, trendlar va yangi modalar jamiyatda shakllanadi. Giddens (2017) o'z asarida, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalarning madaniyatga qanday ta'sir qilishi va odamlar o'rtasida yangi madaniy shakllarning shakllanishiga qanday sabab bo'lishi haqida ma'lumot beradi [8,9]. Ularning ta'kidlashicha, raqamli media matnlaridagi yangi ifodalash shakllari madaniy rivojlanishga katta ta'sir ko'rsatadi. Raqamli media matnlarining lingvistik xususiyatlari va ularning jamiyatdagi ta'siri hozirgi kunda keng qamrovli tahlilni talab qiladigan masalalardir. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqatiladigan matnlar, tilshunoslik nuqtai nazaridan o'rganishning ahamiyatini yanada oshiradi. Shuningdek, raqamli media matnlarining jamiyatga, siyosatga va madaniyatga ta'siri yangi axborot kommunikatsiya tizimlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi.

Raqamli media matnlarining jamiyatdagi ta'siri ko'plab omillarga, jumladan, tarmoqning interaktivligi, axborotning tez tarqalishi va uni qabul qilishning individual

xususiyatlariga bog'liq. Ijtimoiy tarmoqlar, bloglar va onlayn nashrlar orqali tarqatilgan matnlar auditoriyani jalb qilish, uning qarashlarini shakllantirish va muayyan ijtimoiy yoki siyosiy o'zgarishlarga erishish uchun qulay vosita hisoblanadi. Shuningdek, tadqiqotda raqamli media matnlarining tahlilida raqamli texnologiyalarning, ayniqsa, algoritmlar va sun'iy intellektning roli muhimligi ham alohida ta'kidlandi. Media kontentining har bir so'z, ibora va shakli, ularning qanday tahlil qilinishi va qanday reaksiyalarni keltirib chiqarishi jamiyatda ma'lum bir ta'sirni yaratadi. Jamiyatda raqamli media matnlarining ta'sirini yanada to'liq o'rganish va tahlil qilish uchun turli metodologik yondashuvlar va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash zarur [10]. Tadqiqotning kelgusi bosqichlarida, ayniqsa, texnologik yangiliklar va yangi media formatlarining tahlili orqali raqamli matnlarining ta'sirini yanada kengroq ko'lamda o'rganish mumkin bo'ladi.

Xulosa. Mazkur tadqiqotda raqamli media matnlarining lingvistik xususiyatlari va ularning jamiyatdagi ta'siri keng qamrovda tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli media matnlarining lingvistik xususiyatlari jamiyatdagi fikrlar, qarashlar va munosabatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Matnlarning sintaktik, leksik va semantik tuzilmalari ularning samaradorligini belgilaydi va ular yordamida o'zgarishlarga sabab bo'luvchi ijtimoiy va siyosiy ta'sirlar yuzaga keladi. Shu bilan birga, raqamli media matnlarini ishlab chiqish va tarqatishda ularning lingvistik xususiyatlariga alohida e'tibor qaratish, axborot almashishning samaradorligini oshirish va jamiyatdagi axborot tarqatish jarayonlarining mustahkamlanishiga hissa qo'shadi. Raqamli media matnlarining jamiyatga ta'siri nafaqat ijtimoiy o'zgarishlarga, balki individual fikrlarni shakllantirishda ham muhim o'rin tutadi. Bu jarayonlar va ularning tahlili jamiyatda axborotning qanday shakllanishi va u qanday tasirlar yaratishiga aniqlik kiritadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ahrorov, A. (2014). *Raqamli media va ularning tilshunoslikdagi ahamiyati*. Tashkent: Toshkent davlat universiteti.
2. Tursunov, K. (2016). *Raqamli kommunikatsiya va yangi media tarmoqlari*. Tashkent: O'zbekiston jurnalistika instituti.
3. Giddens, A., Duneier, M., Appelbaum, R. P., & Carr, D. (2017). *Introduction to Sociology*. 10th edition. Pearson.
4. Alimov, A., & Ismailov, I. (2020). *Digital Communication and Media: A New Era of Interaction*. Tashkent: UzPrint.
5. Djuric, A., & Petrovic, M. (2019). *Social Media and Society: A Comprehensive Study*. Belgrade University Press.
6. Kolesnikov, A., & Orlov, A. (2018). *Linguistic Aspects of Modern Digital Media*. Moscow: Scientific Publishing House.

7. Ivankov, A. V. (2021). *The Role of Digital Media in Shaping Public Opinion*. Digital Media Journal, 5(2), 67-78.
8. Yuldashev, F. (2019). *Zamonaviy kommunikatsiya va tilshunoslik* [Modern Communication and Linguistics]. Tashkent: O'zbekiston matbuot nashriyoti.
9. Ziyadov, M. (2019). *Raqamli media va tilshunoslik: Analitik yondashuv* Tashkent: Akademnashr.
10. Tukhtayeva, L. (2014). *Raqamli media tilining leksik xususiyatlari* Tashkent: O'zbekiston pedagogika nashriyoti.